

Proposta didàctica per al 8M, Dia Internacional de la Dona, al voltant de la figura de Didín Puig

DIDÍN PUIG: UNA DONA QUE DEMANAVA PERDÓ I NO PERMÍS

DIDÍN PUIG I GRAU (Guadassuar 1927 – Benimodo 2019) va ser una activista cultural i periodista valenciana sense la qual no entendríem moviments culturals o socials com “la Nova Cançó” d’autor o els moviments veïnals a la ciutat de València. Periodista a RTVE primer i a RTVV després, prèviament va treballar a l’editorial Gorg i a la discogràfica Edigsa, on representava cantants com Ovidi Montllor, Al Tall o Maria del Mar Bonet. Per posar un exemple, el famós concert de Lluís Llach a l’Olympia de París en 1973 va estar organitzat per Didín, la qual vivia exiliada a la capital francesa per poder estudiar periodisme sense haver de fer el Servicio Social de la Falange, tal com marcava la norma franquista a l’estat espanyol. Allí va viure en primera persona la revolució de Maig del 68, arribant a ser confident de George Brassens i compartint reunions amb Simone de Beauvoire o Luisa Isabel Álvarez de Toledo, coneguda com a “la Duquesa Roja”.

I és que Didín no va voler seguir els canons que el franquisme obligava a la societat a complir. Un franquisme que li havia arrebatat a son pare, secretari municipal, pel recolzar la democràcia. En finalitzar la Guerra Civil fou assassinat a sang freda una nit amb el pretext d’haver donat suport als republicans. Ell, que es dedicava a construir escoles, biblioteques i crear revistes en valencià a tots els municipis on havia de treballar, va ser una de les més de 500.000 víctimes de la repressió franquista. A les que cal sumar més de 500.000 que moriren als anys quaranta bé de fam; bé de malalties.

Didín Puig va ser la primera dona en rebre classes de valencià als cursos de Lo Rat Penat, on compartia taula amb Enric Valor (amb qui el va unir una gran amistat) i rebia les magistrals classes de professors com Carles Salvador o Manuel Sanchis Guarner. I d’allà als cursos d’aquest últim a la universitat. De fet, aquest coneixement la va dur a que, en tornar en 1973 a la seua estimada Benimodo (Ribera del Xúquer), començara a impartir classes de valencià als jesuïtes de València. Va ser la PRIMERA DONA en rebre classes de valencià i en donar-les. Íntima amiga de Vicent Andrés Estellés –qui vivia a Benimodo gràcies a la mediació de Didín per aconseguir-li una casa.

Si alguna cosa destaca de **Didín Puig és la seua incansable lluita des de l’antifranquisme cultural, la defensa de la llengua i sobretot, el seu posicionament feminista per aconseguir fer una societat més justa i igualitària**, cosa que li va fer rebre en 2017 el Guardó d’Or al Mèrit Cultural de la Generalitat Valenciana. En 2019 marxava en pau als 91 anys deixant un País Valencià més just i igualitari; més valencià i cultural. I més feminista.

És per això que Didín Puig és un element clau per entendre la història del segle XX valencià i, a més, una figura important per ser una història al marge de la Història i que ben bé pot explicar la nostra memòria des de tres vessants no incorporades als llibres de text.

En clau local	Per posar el focus als espais allunyats de les grans ciutats, sovint les ciutades.
En clau valenciana	Fent del País Valencià l'espai on desenvolupar-se.
En clau feminista	Posant l'èmfasi en la condició de dona i per tant, postergada i en desavantatge.

Per tot açò, des de l'Aula Didàctica de Cultura Contemporània Didín Puig, fem aquesta proposta didàctica per treballar a les aules de cara al 8M, Dia Internacional de la Dona. No obstant, proposem que aquest treball no quede reduït a una data significativa i necessària: també cal reivindicar el paper de les dones i del feminisme la resta de dies, de curs i de sessions a l'aula. A partir de la figura de Didín podrem treballar:

DIDÍN PUIG: UNA DONA QUE DEMANAVA PERDÓ I NO PERMÍS

Aquesta proposta es pot adaptar als diferents cursos d'Educació Infantil i Primària.

Educació Infantil: Proposta globalitzada d'aprenentatge. Les àrees han d'entendre's com a àmbits d'experiència intrínsecament relacionats entre si, per la qual cosa es requereix un plantejament educatiu que promoga la configuració de situacions d'aprenentatge globals, significatives i estimulants que ajuden a establir relacions entre tots els elements que les conformen. (article 10.3 DECRET 100/2022, de 29 de juliol, del Consell, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum d'Educació Infantil.

En Educació Primària com a projecte interdisciplinaris

"Els projectes interdisciplinaris integren competències, sabers, mètodes o formes de comunicació de dues o més àrees, per a comprendre un fenomen, resoldre un problema o crear un producte, alhora que creen un vincle entre l'àmbit de coneixement i el seu entorn sociocultural." (article 10.1 DECRET 106/2022, de 5 d'agost, del Consell, d'ordenació i currículum de l'etapa d'Educació Primària)

Amb aquest projecte es pretén que l'alumnat "seguisca un procés que inclou la investigació, la creativitat, la presa de decisions, l'ús d'estratègies, la comunicació en diversos formats i altres. Fomentant la integració dels aprenentatges de manera transversal, significativa i rellevant, i la resolució de problemes de manera col·laborativa, a fi de reforçar l'autoestima,

l'autonomia, la reflexió i la responsabilitat de l'alumnat. (article 10.3 DECRET106/2022, de 5 d'agost, del Consell, d'ordenació i currículum de l'etapa d'Educació Primària).

SESSIONS:

De manera orientativa s'ha preparat per a realitzar-se en quatre sessions una introductòria, dues de treball a l'aula i una sessió/conclusions. Esta estructura pot ser modificada per adaptar-se a les necessitats reals del grup classe.

Sessió 1: El projecte es pot iniciar presentant aquesta imatge:

En ella s'hi pot veure als integrants dels cursos de valencià que al llarg dels anys cinquanta s'impartien a València. Assegut en primera fila, el quart per l'esquerra, és Enric Valor. A la seua dreta, Carles Salvador. Tots amb cara solemne i colors obscurs. Tots? No. Entre els homes hi ha una dona de blanc que somriu. No està seriosa com la resta, somriu. És Didín Puig, la primera dona en estudiar a aquells cursos de valencià.

Però a què és degut aquest somriure? Quan parlàrem amb Didín li ho preguntàrem. Ens va dir que li feia il·lusió perquè no havia pogut estudiar Dret o Periodisme per haver de fer els cursos de la Sección Femenina de la Falange, uns cursos en els que les dones aprenien "a ser buenas esposas" amb tallers per aprendre a cosir o cuinar, per citar alguns exemples. I és que Didín es va negar a fer uns cursos de tall franquista, comportant-li la impossibilitat d'estudiar a l'estat espanyol. I per això s'exilià a París.

A partir d'aquesta imatge s'iniciarà pluja d'idees/debat/assemblea:

"Que veus a la fotografia? Qui apareix en ella? Quines coses te criden l'atenció? Quants homens hi ha? Quantes dones? Per què creus que sols hi ha una dona? Qui era eixa dona?, Quan es va fer aquesta fotografia? Que saps de l'època en la que es fer aquesta fotografia?"

En gran grup es pot elaborar una notificació per a les famílies per comunicar el projecte que s'ha iniciat i buscar informació a casa del que es vol saber al voltant del treball que s'ha iniciat, les dones al segle XX.

Sessió 2:

Amb la informació aportada per l'alumnat s'iniciarà el treball d'investigació per donar resposta a: Qui era Didín? En quina época va viure? Què és Lo Rat Penat? Quin paper han tingut les dones en la història? Quina ha sigut la situació de les dones al llarg dels temps? Les dones tenen la importància que mereixen als llibres de text?

Es pot proposar a l'alumnat que pregunte i entreviste a les familiars més majors que tinguen, a les seues iaies o dones majors, sobre com va ser la seua infància i adolescència independentment del seu lloc de procedència. com era la vida de les dones quan elles eren xicotetes, si podien estudiar, treballar, ser artistes, si coneixien dones famoses (escriptores, artistes...).

Bibliografia que poden consultar

- *Didín vol ser periodista*. Empar Bria; Neus Fontana. Edicions 96
- *Cartes a Olivier. I tu què feres per ser antifranquista?*. Didín Puig; Natxo Escandell; Pau Àlvarez. Edicions 96

NOTA: Aquesta bibliografia es pot treballar a l'aula si així es considera i seria interessant que l'alumnat acabara reflexionant sobre per què no hi ha quasi llibres de dones. Segurament tampoc a la biblioteca del centre: una bona demanda seria sol·licitar-los per tenir-los.

Sessió 3:

En gran grup/xicotets grups buscar/investigar altres dones que van tenir un pes important en la història. Podem posar com a exemple les amigues de Didín Puig (Marifé Arroyo, Carme Miquel i Carmelina Sánchez-Cutillas). Si es creu convenient, es podrien visualitzar fragments del vídeo "una [entrevista a Didín Puig feta per Jesús Huguet a l'Espai Joan Fuster de Sueca](#)" El vídeo es troba allotjat a la [pàgina web](#) de l'Aula Didàctica de Cultura Contemporània Didín Puig (Recursos>Enllaços), on a més es poden trobar tots els materials editats al voltant de

Didín així com diferents links i notícies. També es pot visitar l'Aula Didàctica per aprendre'n més a partir de tallers manuals lligats al periodisme, l'art, la memòria i l'escriptura i amb una ruta literària pel municipi de Benimodo.

Sessió 4: Conclusions:

Seria interessant que es fera un mural/mapa conceptual per anar fent conscients a les xiquetes i xiquets dels seus aprenentatges. Així mateix caldrà exposar tots els materials/treballs realitzats per l'alumnat en el centre.

Per a aquesta sessió caldria que l'alumnat portara de casa roba similar a la fotografia per així teatralitzar-la i fer un retrat pròxim per poder comparar-los bé fent la foto igual que l'original; bé fent-la a l'inversa: tot l'alumnat vestit com Didín a excepció de solament un persona vestida "d'home" per deixar el projecte obert a un replantejament. Per finalitzar el projecte es podria treballar frases que Didín va pronunciar al llarg de la seua vida:

La democràcia, com la llibertat, cal guanyar-la dia a dia, pam a pam
Seguim lluitant: som uns idealistes
La utopia és necessària sempre; però, en alguns moments és fins i tot indispensable
Com de trista és una guerra quan eres del costat dels vençuts
Encara que les coses no tinguen solució, cal estar disposada a lluitar
Voluntat per canviar el món no ens falta
Didín Puig: una dona que demanava perdó i no permís (preferia demanar perdó per haver-se equivocat i no permís per a fer les coses)

Aquesta proposta didàctica té com a objectiu difondre el llegat de Didín Puig i d'algunes dones valencianes del segle XX lligades al món cultural i educatiu. Pot ser modificada per adaptar-se a les diferents edats, ritmes d'aprenentatge, interessos i motivacions del alumnat i/o el professorat. Projecte inclusiu per a tot l'alumnat. Del que es tracta és de crear un relat conjunt a l'aula sobre el paper de les dones al llarg de la història.